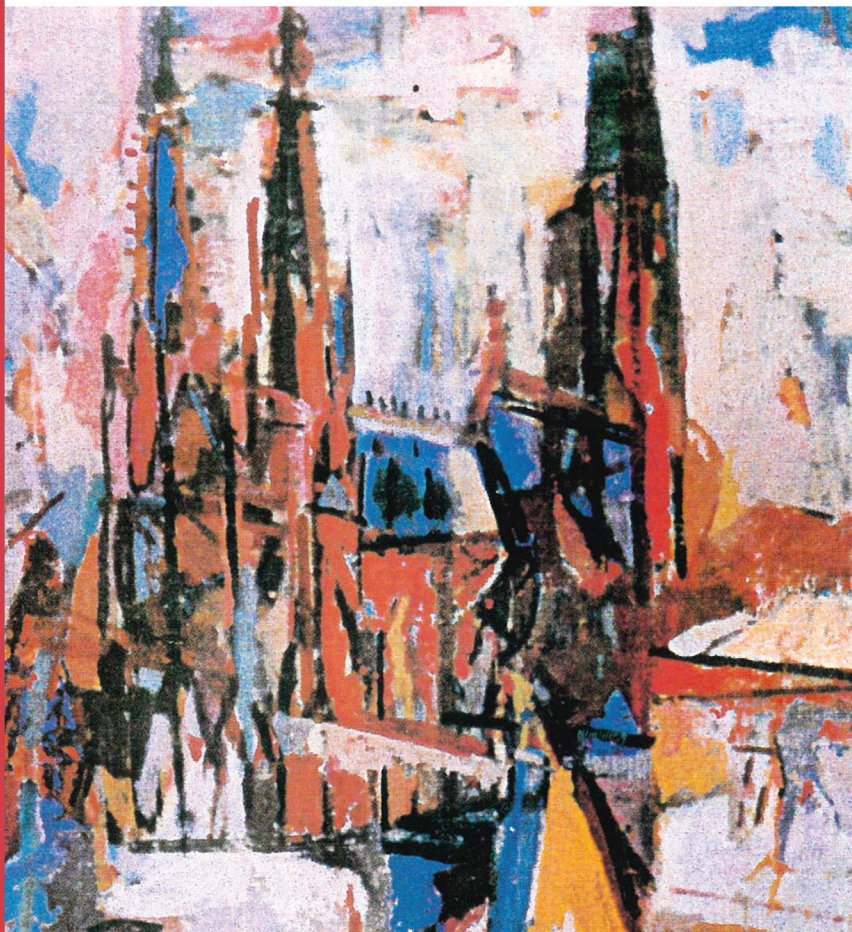

Cestou od srdce k srdci

Josef Hrdlička

**Josef Hrdlička
v rozhovoru
s Martinem Kučerou**

Cestou od srdce k srdci

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE — NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hrdlička, Josef, 1942–

Cestou od srdce k srdci / Josef Hrdlička v rozhovoru s Martinem Kůčerou. –

V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2022. – 160 stran, 4 nečíslované strany
obrazových příloh. – (Inspirace ; svazek 22)

Obsahuje bibliografii

ISBN 978-80-7566-111-1 (brožováno)

* 27-722.52 * 272-722.53 * 27-184 * 27-423.79 * 27-4 * 271/279 * 322 * 27-662:3

* 929 * (437.3) * (047.53) * (0:82-94) * (0:82-4)

– Hrdlička, Josef, 1942–

– biskupové – Česko – 20.–21. století

– katoličtí kněží – Česko – 20.–21. století

– Bůh a člověk

– křesťanská víra

– křesťanský život

– křesťanské církve – Česko – 20.–21. století

– stát a církve – Česko – 20.–21. století

– křesťanství a společnost – Česko – 20.–21. století

– rozhovory

– vzpomínky

– úvahy

27 – Křesťanství. Křesťanská církve všeobecně. Eklesiologie [5]

929 – Biografie [8]

© Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Praha, 2022

ISBN 978-80-7566-111-1

Bůh — pevný střed našich životů

Úvodní slovo biskupa

Poté, co jsem dosáhl pětasedmdesáti let, jsem se podle kanonického práva vzdal funkce pomocného biskupa olomoucké arcidiecéze a se souhlasem Svatého otce, po třiceti letech od biskupského svěcení, odešel „do penze“. Cítím velkou vděčnost za všechno, co jsem při svém biskupském poslání směl prožít, a mám radost, že na mé místo přišli dva noví schopní pomocní biskupové, moji bratři a přátelé Antonín Basler a Josef Nuzík.

Po odchodu z aktivní biskupské služby objevuji nové věci. Je třeba přijmout kříž, když člověka opouští zdraví. Nacházet nové způsoby, jak se sblížit se svým Mistrem a Pánem. Učit se radovat z toho, co je obtížné. Křesťanství bez kříže totiž neexistuje. Pokud je to v mých silách, rád se snažím vyhovět pozváním z farností. Duchovně i duševně se díky Bohu cítím stále plný energie.

Když mi jednatel KNA Stanislav Příbyl navrhl vydat knižní rozhovor, moc jsem se na to v první chvíli necítil. Řadu publikací jsem už vydal a to pod-

statné, co jsem chtěl vyslovit, již bylo napsáno. Hromadit slova a knihy rychleji, než je stačíme naplnit nebo vyvážit skutky, není dobré. Avšak dialog s přáteli a bohaté spektrum nových otázek způsobily, že jsem své původní rozhodnutí přehodnotil.

Odchod z aktivní služby mi vytváří prostor pro bilancování. Nemám rád osobní sebe prezentaci, znám mnoho lidí prostých, neznámých a takříkajících bezejmenných, o kterých svět neví, ale jejichž životní svědectví by si zasloužily být publikovány spíše než moje. Víím ale také, že mi lidé naslouchají. Denně si také vybavuji Pánova slova: „Komu bylo více svěřeno, od toho se více vyžaduje...“ Ježíš také řekl, že i když uděláme vše, co nám bylo uloženo, máme pokorně uznat, že jsme *služebníci neužiteční*, kteří jen splnili, co byli povinni vykonat. Jako nástupci apoštolů sledujeme, jaký soucit a trpělivost měl náš Pán s apoštolý, s jejich slabostmi a nechápavostí. A přece je použil k velkým věcem. To je nám útěchou a povzbuzením navzdory tomu, že cítíme svůj velký dluh.

Toužím, aby hlavním tématem této knížky rozhovorů byl Bůh jako pevný střed našich životů a naše pevné zakotvení v Něm, v Duchu a pravdě. Cokoli říci nebo psát na takové téma lze jen s *bázní a chvěním*. Nebo jak říká Jan Křtitel: „On, Kristus, musí růst, já se umenšovat...“

Josef Hrdlička

Jít k podstatě

Úvodní slovo autora

Vážím si důvěry, s níž mě otec biskup Josef Hrdlička oslovil a přizval ke spolupráci na této knize, a jsem rád, že jsme se do tohoto nelehkého úkolu pustili spolu. Známe se od mých studentských let a naše cesty se v minulosti propojily i díky mému zájmu o spirituální literaturu a duchovní aktivity v oblasti hudby a kultury. S vděčností přijímám jeho pozvání k přátelským setkáním, které jsou vždy plné inspirace a duchovního povzbuzení. Jsem vděčný, když zavítá do naší farnosti. A myslím, že to platí kdekoli, nejen v naší arcidiecézi: Josef Hrdlička inspiruje mladé, studenty, rodiny, seniory a oslovuje hledající.

Než jsme se pustili do díla, shodli jsme se, že tuto knihu rozhovorů nechceme pojmout životopisně; ostatně mnohé ze života otce biskupa bylo už v minulosti dostatečně publikováno. Chceme čtenářům nabídnout spíše úvahy nad různými tématy a vzbudit v nich další otázky. Jít k podstatě, která v dnešní zrychlené době často uniká. Mluvíme zde o duchovních výzvách dnešní doby, o tom, co ve

společnosti rezonuje, ale i o tom, o čem se dnes tolik nemluví. Pozornost zaměřujeme především na to, čemu se otec biskup po tři desítky let své biskupské služby intenzivně věnoval. Ne vše bylo řečeno, ale to koneckonců ani nebylo záměrem.

Věřím, že kniha nabídne čtenářům a čtenářkám podnětné duchovní impulsy a inspiraci a povzbudí je i jejich blízké a přátele v duchovním životě.

Martin Kučera

Jediný, kdo vládne času a dějinám, je Bůh

Vzpomínka na rodiče a vlastní kořeny — Dětství v době tuhého stalinismu — Životní vzory — Vězňové svědomí a poučení z dějin

Narodil jste se během války. V jakém prostředí jste vyrůstal?

I když jsme byli chudobní, žili jsme z pokladů víry, modlitby a pod vlivem dobrých kněží. Bylo mi teprve osm, když jsem v roce 1950 ve svém rodišti Velkých Opatovicích přijal od arcibiskupa Josefa Karla Matochy svátost biřmování. Rozhodli to moji rodiče. Byla to doba, kdy se kněží zavírali na mnoho let do vězení a kdy se vynášely rozsudky smrti nad odpůrci režimu. Vše nasvědčovalo tomu, že i arcibiskup Matocha bude zakrátko zatčen. Mohlo se snadno stát, že „sto let neporoste tráva“ a já bych musel na biřmování dlouho čekat.

Co Vám jako malému klukovi ze setkání s tímto „nekrvavým“ mučedníkem utkvělo?

Pan děkan Pospíšilík mě představil panu arcibiskupovi ještě na faře před vstupním průvodem. Držel jsem mu mitru jako malý ministrant. On se mě zeptal, čím chci být, a já bez váhání a spontánně řekl,

že knězem. I když ho to potěšilo, měl smutný výraz v tváři a říkal: „To bude těžké, čekají nás zlé časy.“

Řekl jste mu na to něco?

Ano. Že až vyrostu, bude úplně jiná doba. A mávl jsem rukou. Kněží kolem se rozesmáli. V tváři pana arcibiskupa povolily chmurné rysy a on se rozzářil, jako kdyby mu někdo podal lék. Dodnes ho vidím před sebou. Jako kdyby Pán Bůh použil osmiletého kluka, aby arcibiskupa potěšil. Zanedlouho byl izolován v Olomouci a v domácím vězení v arcibiskupské rezidenci držen až do své smrti — celých jedenáct roků. Bez jakéhokoli kontaktu s kněžími a diecézany ho přísně střežila policie.

Izolaci a omezení zažíváme i my během pandemie: omezený pohyb v bytě, domě, nemocnici i zahradě. Jako by se porouchala výhybka a vlak s námi zajel na jakousi vedlejší kolej.

Bylo by myslím chybou v souvislosti s covidovou situací opakovat frázi „návrat do normálu“. Každá krize je spíše výzvou pro zásadní krok vpřed. Dosud jsme se orientovali na stále větší konzum, na to, vlastnit, užívat si a zbohatnout. Křesťan ale ví, že ne hmota, ale Duch dává život a odhaluje nové dimenze pochopení smyslu života. Kult umělé inteligence — čehosi neživého, čemu má patřit budoucnost — je iluzí.

Mnohým chyběl osobní kontakt s rodinou a přáteli. Naše karanténa trvá několik týdnů, zatímco arcibiskup Matocha trpěl v domácím vězení přes deset let. Obstáli bychom v podobné zkoušce?

Máme se posunout od hmoty k Duchu. Bez dialogu s Tím, který stvořil vesmír, přírodu a člověka, budeme jen ztracenci v nesrozumitelné prázdnotě. Arcibiskup Matocha je jedním ze vzácných svědků toho, jak máme obstát i my v obtížné době.

Jak na svého rodáka vzpomínají v Pitíně u Uher- ského Brodu?

Byl jsem tam několikrát na pastorační návštěvě a arcibiskupu Matochovi se tam dostává od věřících důstojné úcty. Jaké paradoxy zmítají národem, kdy jeden režim nazývá téhož člověka vlastizrádcem a až budoucnost potvrdí jeho heroickou statečnost. Vděčně si uvědomí nadčasový příklad jeho života!

Komunistický režim se stejně choval i k ostatním biskupům.

Dlouhým vězněním a tvrdými zkouškami prošel i můj předchůdce v úřadu, světící biskup Stanislav Zela. I jeho mám ve velké úctě, byť jsme se osobně neznali. Připadá mi ovšem, že mé biskupské působení na svobodě po pádu totality se poměřovat s těmito trpiteli nedá.

Mnohé vytrpěl i Váš přítel, královéhradecký bis- kup Karel Otčenášek.

K tomuto arcibiskupovi — muži malé postavy a jemné povahy — jsem měl po svém biskupském svěcení srdcem nejbliže. Byl to nezlomený a hrdinný svědek Kristův, který i v kriminále světil tajně kněze, a odmítl amnestii za cenu, že by musel říci v rádiu něco, co nebylo v souladu s jeho svědomím,

ale co si režim přál slyšet. Byl za to surově zbit a donucen zůstat ve vězení dál.

Bezpočtu obyčejných lidí se tenkrát děla různá příkoří. Příběh každého z nich by vydal na tlustou knihu.

Z mnoha a mnoha běžně neznámých životních příběhů vězňů svědomí bych rád zmínil aspoň dva, které jsem osobně poznal. Prvním byl pan Jan Janků, ajznbónák z Hanušovic, který zemřel nedávno ve věku 97 let. Byl vězněn skoro 10 roků za horlivou činnost v katolickém skautu a v církevním životě. Během pobytu na Mírově mu umíral v náručí hrabě Esterházy, o němž vydal svědectví jako o svém spoluvězni. Pocházel ze slavného maďarského rodu, byl poslancem za maďarskou menšinu a stal se obětí poučného politického převratu. Maďaři usilují o jeho blahořečení. Pan Janků nám také líčil, jak při úklidu půdy v mírovské vězeňské pevnosti objevil ukrytý svitek Tóry z dob Hitlerova tažení proti Židům. Nenahlásil tento objev bachařům, ale ještě pečlivěji ho tam znovu ukryl. Až po mnoha letech a poté, co se dožil pádu režimu roku 1989, osobně navrátil svitek Božího slova židovské obci v Lošticích.

Jan Janků daroval před lety olomouckému arcibiskupství plastiku Kristovy hlavy, vymodelované z chlebového těsta, ze soust dvanácti politických vězňů držených v nechvalně proslulé věznici v Uherském Hradišti. Je v ní zhmotněno lidské utrpení a zároveň naděje, síla víry a statečnosti. Pana Janků jsem i pohřbíval. Poslední rok před smrtí strávil na Klášterním Hradisku v domově

pro účastníky odboje (areál Vojenské nemocnice v Olomouci), kde zřídil výstavu svých vyřezávaných betlémů pro pacienty a personál. Na jeho pohřbu v kostele v Hanušovicích hovořili s úctou zástupci maďarského velvyslanectví, židovské obce i mladí skauti z pražského ústředí Skautu.

Otec František Lízna vyslovil při pohřbu tuto myšlenku: Stejně jako mučedníka kněze P. Engelmarra Unzeitiga, rodáka od Svitav, nazývali „andělem z Dachau“, tak i vězeň Jan Janků byl pro vězně, biskupy, kněze a další, s nimiž sdílel mnohaletý trest, „andělem z Mírova“.

Kdo je ten druhý vězeň svědomí?

Pan profesor Josef Kočí ze Slavětína, dlouho vězněný za komunismu. Po návratu z žaláře, ještě za totality, mu dovolili provádět turisty na hradě Bouzově. Jednou jsem se tam stavil s jeho spoluvězněm P. Janem Dokulilem, básníkem a přítelem Jana Zahradníčka, když zrovna prováděl návštěvníky hradu, školní mládež se soudružkou učitelkou. Jako padesátník tehdy na začátku postdubčekovské normalizace velmi zapůsobil na žáky, když jim v hradní kapli sugestivně vyprávěl o tom, co znamenala víra v Boha v dějinách našeho národa i onoho hradu. Soudružka učitelka upadla do hysterických výkřiků protestu, on jí ale klidně řekl: „Dámo, uklidněte se...“ a dokončil své poselství. Víím, že mu po její stížnosti zakázali provádět a že tam pak pracoval jako pomocný zahradník. I v téhle roli zažil pěkné historky. Jednou byla na Bouzově delegace italských odborníků, kteří si ve zdejší zahradě prohlíželi vzácné stromy. Když se svých průvodců — estébáků —, kteří

je doprovázeli, ptali na názvy stromů, oni jim nerozuměli. Ale pan profesor jejich otázky slyšel a latinsky jim hned ty stromy pojmenoval. Italové byli fascinováni, jak může být obyčejný zahradník tak vzdělaný. Pan profesor si všiml, jak estébáci všechno s neklidem pozorují a střeží každý jeho pohyb. Profesor Kočí pak těm Italům dokonce řekl: „In nostra republica socialistica omnis hortarius latine loquitur.“ — „V naší socialistické republice každý zahradník mluví latinsky...“

Vyplatilo se mu takhle žertovat?

Italové vybuchli smíchy, ale estébáci, kteří ničemu nerozuměli, byli bez sebe vzteky a postarali se, aby přišel i o místo zahradníka. Obdivoval jsem, jak svobodně tento člověk dovedl přemýšlet, pokorně, s humorem i noblesou, kterou nedokázal zlomit ani brutální režim.

Oba dva se dožili vysokého věku.

Mnoha vězňům z dob totality jako kdyby Pán Bůh ona tuhá, nekonečná a zdánlivě ztracená léta v kriminále připočetl i s úroky v délce věku po návratu domů.

Mnozí už nemají povědomí, co se za totality dělo.

Máme povinnost to připomínat. Dějiny by se neměly zkreslovat. Řčení *historia — magistra vitae* znamená doslova „historie, učitelka života“. Dějiny učí naši přítomnost správně hodnotit minulost a spolehlivěji utvářet budoucnost. Když tomu tak není, pak národy, které se z minulosti nepoučí, budou nuceny ji opakovat. A většinou za velmi bolest-

nou cenu. Asi jako žáček ve škole, který nezvládne učivo, nemůže postoupit do vyššího ročníku. Nelze jinak: je to nutné a férové pravidlo. Všechny režimy, a obzvláště ty bezbožné, mají sklon prosazovat své „pravdy“ a postoje bez hlubšího a pravdivého pohledu do minulosti. Ruší a ignorují osvědčené hodnoty našich předků a deformují a silně poškozují společnost.

Zažil jste socialismus na vlastní kůži, dětství a školní léta v tuhém stalinismu.

Mohu říci, že díky rodině a dobrým přátelům, a mezi nimi i kněžím, jsem tímto nátlakovým úskalím ateismu prošel bez větších problémů a bez úhony. Občas bylo třeba víru bránit, vybavuji si například, že na gymnáziu při hodině dějepisu jsem jednomu učiteli, když mluvil o svatých Cyrilovi a Metodějovi posměšně jako o „zvěrověstech“, upřímně řekl: „Soudruhu, já jsem křesťan a tohle byste neměl říkat.“ Změnil tón a málem se mi omlouval. Na vysokou školu jsem ovšem doporučení nedostal.

Duchovní témata na vysokých školách byla zapovězena.

To ano, ale i dnes jsou státní školy nekonfesní. Pro základní povědomí o pojmech, jako jsou Desatero, evangelium, ctnost, oběť, křesťanství a mnoho dalších, platí do jisté míry tabu. Mlčí se o pravých hodnotách, bez kterých život nelze plně prožít ani pochopit. Je to, jako by dětem někdo zakázal přísun základních vitaminů pro zdravý vývoj a růst osobnosti. Jsou pak zbaveny mravního řádu života. Kultem doby podle většiny reklam je pak zisk,

peníze, majetek, požitky. Tím více musí křesťané svědčit o pravých hodnotách, především v rodinách. A spíše příkladem než jen slovy. Bůh je jediný, kdo vládne času a dějinám, ne člověk. On slíbil, že kde se rozmohl hřích, ještě více a štědřeji se množí Boží milost. Žádné pekelné brány nepřemohou Kristovu Církev (srov. Mt 16,18).

Svatost je v lásce, která umí dát všechno

*Síla modlitby, létající solideo a bohoslužba v blátě —
O sebedarování z lásky k Bohu a bližním — Setkání
s Matkou Terezou, Janem Pavlem II. a Janem Sarkanderem*

„Světcí žijí mezi námi už na této zemi,“ píše se v jedné knize. Jak vzpomínáte na setkání s Janem Pavlem II. a Matkou Terezou?

Osobní i lidské setkání s těmito svatými byly pro mne jedním z největších Božích darů a osobních životních zážitků. Návštěva Matky Terezy začátkem devadesátých let byl vůbec první velký úkol, který mi uložil arcibiskup František Vaňák. Chtěl, abych ihned odjel do slovenské Čadce, kde právě Matka Tereza pobývala, a pozval ji, nebo dokonce přivezl, do Olomouce, kde jí chtěl nabídnout dům pro komunitu jejích sester. Po mnoha letech v pohraničí, kde jsem opravoval zchátralé kostely s hrstkou nejvěrnějších prostých věřících, to byl úkol, nad kterým se mi zastavil dech.

Kde jste ji zastihli?

Když jsme dojeli do Čadce na danou adresu, našli jsme Matku Terezu v nízkém menším domku. Po otevřenými dveřmi z předsíně jsem viděl skupinu

sester oděných v sáří, které právě vkleče adorovaly, zahleděné na Krista v Eucharistii na malém oltáříku. Potichu jsem vstoupil, klekl nepozorovaně k modlitbě a prožil něco, co mě stále provází a co mě trvale zasáhlo: síla jejich modlitby. Vládlo tam naprosté ticho, sestry byly zcela soustředěny ve svém klanění. Silně jsem pocítil, co je tajemstvím společné modlitby: zahledění v lásce k Bohu, pokora i bytostná roz-touženost, touha a pokoj, který jakoby nebyl z to-hoto světa. Byl jsem přítomen tichému štěstí těch, kdo vědí, komu uvěřily a komu se zcela odevzdaly. Pochopil jsem, že po takovém čerpání tyto ženy mo-hou zvládnout i ty nejtěžší úkoly: vyčerpávající péči o nejchudší umírající, malomocné a zoufalé v bídě, jakou si vůbec neumíme představit, v indické Kal-katě i kdekoli na světě.

Co jste si sdělili?

Matka Tereza mě čekala a já jsem se jí anglicky svě-řil, že biskupem jsem teprve pár dnů. To v ní vyvo-lalo pocit velké radosti a dala mi pocítit, jakou úctu má k nástupcům apoštolů. Byla to spontánní radost sdílená i v rozhovoru mezi čtyřma očima, kdy jsem jí tlumočil pozvání k nám a připravenost ji odvézt.

Souhlasila?

Bez zaváhání, ale nebylo ji možné do Olomouce vzít hned. Přiletěla o dva dny později helikoptérou. Ještě v Čadci mi dala svůj růženec, abych ho v Olo-mouci předal jedné horlivé ženě, která ji dlouho-době podporovala misijními balíčky. V olomoucké katedrále ji přivítal arcibiskup František Vaňák. Matka Tereza ve své skromnosti a prostotě a při-

tom úžasné oduševnělosti s námi v naší katedrále prožila i chvíli modlitebního setkání. Nic nebylo předem ohlašováno, nevěděli jsme, kdy přesně přiletí, přesto se tam sešel zástup věřících a ona k nám mluvila. Na pohled maličká a nepatrná, se starou, vrásčitou, ale prozářenou tváří. Krásná uvnitř. Mluvila k nám o všem, co od ní slyšel celý svět a lidstvo, o potřebě milosrdné lásky a svatosti života. O rodinách a o dětech. I kdyby nic neříkala, vše z ní vyzářovalo.

Co byste z tohoto setkání zdůraznil i po letech?

Svědčila o tom, že svatost není ve slovech, v tom, co řekneme, ale v lásce, která umí dát všechno, jako i Kristus dává nám a nebojí se žádných obětí. Z Olomouce pokračovala do Prahy. Když kousek za Olomoucí odlétala, vzpomínám si, že tlak vzduchu kolem vířící vrtule odnesl z hlavy pana arcibiskupa Vaňáka fialovou biskupskou čepičku zvanou *solideo*. Polovina přítomných se ji snažila dohonit po poli a druhá polovina si mávala s Matkou Terezou. Ta se tomu výjevu, už za sklem vrtulníku, zasmála.

V roce 1995 žila Olomouc dvoudenní návštěvou papeže Jana Pavla II. Co Vám utkvělo ze setkání s polským papežem?

Když jsme seděli po příjezdu z Prahy do Olomouce večer před svatořečením Jana Sarkandra a Zdislavy z Lemberka v úzkém kruhu, zeptal se mě Svátý otec soukromě, jestli přijede druhý den na hlavní kanonizační bohoslužbu také prezident Havel. Při první papežské návštěvě u nás v roce 1990 ho totiž pan prezident Havel vítal na letišti po přiletu do